

Antropologia social i cultural

Josep R. Llobera

PID_00145441

Material docent de la UOC

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Josep R. Llobera

Llicenciat i doctorat en Antropologia Social per la Universitat de Londres, ha ensenyat Antropologia i Sociologia a les universitats de Hull, Sheffield, Londres (Goldsmiths College i University College). Ha fet treball de camp al Carib (Barbados), recerca sobre la Història de les Idees Sociològiques i Antropològiques a França i a Alemanya, i actualment estudia el nacionalisme en l'àmbit europeu. És professor visitant d'Antropologia al University College de Londres i a la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona.

Quarta edició: setembre 2009

© Josep R. Llobera

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2009

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Eureka Media, SL

ISBN: 978-84-691-8533-9

Dipòsit legal: B-29.429-2009

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Introducció

Aquest és un curs introductor a l'antropologia social. La matèria és relativament nova a les universitats espanyoles, però té una tradició més llarga al Regne Unit i als Estats Units (on s'anomena *antropologia cultural*). L'antropologia social és part d'un marc més ampli, més generalitzador, anomenat *antropologia*.

Mentre que en el passat l'**antropologia social** tenia un objecte d'estudi clarament definit –tractava principalment de societats anomenades *primitives* mitjançant el treball de camp–, avui els seus contorns són molt més borrosos. Atès que els antropòlegs socials ja no es limiten a l'estudi de societats exòtiques, i estudien també el món industrialitzat, han de competir en aquestes recerques amb altres científics socials, principalment amb els sociòlegs. En la mesura que observen el passat, cosa que avui fan regularment, els antropòlegs entren també en el terreny dels historiadors.

Des dels anys setanta s'ha anat ampliant el camp de l'antropologia social, la qual cosa l'ha portat a aproximar-se a l'objectiu general de l'antropologia: l'**estudi del gènere humà**, tant en el passat com en el present.

La sacsejada que va produir l'**enfonsament de l'ordre colonial**, al llarg del qual l'antropologia social va tendir a dedicar-se a l'estudi de pobles exòtics, forçà una nova orientació de la matèria d'estudi. Els antropòlegs socials van començar a mirar més enllà de l'escala reduïda de les societats alienes, i van interessar-se també pel món de la modernitat i les seves societats d'origen. Una llista de temes triats a l'atzar d'un llibre compilat recentment conté temes tan variats com l'antropologia i el món contemporani, la sida, la feminitat i la masculinitat, el turisme, la neteja ètnica, l'imperialisme cultural, el futur de l'etnografia, i una discussió sobre què hauria de ser una antropologia aplicada.

Els **antropòlegs socials** es troben, doncs, en totes les àrees de la vida cultural i social, i ofereixen una perspectiva especial que prové de les seves experiències de treball de camp, és a dir, dels coneixements de primera mà que tenen d'una comunitat, tant si és un petit poble de l'Amazones com la Comissió Europea a Brussel·les. En el moment de generalitzar s'inspiren també en diferents tradicions teòriques de la sociologia, la psicologia i la biologia, entre altres disciplines.

L'assignatura comprèn quatre mòduls didàctics: "El camp i el mètode de l'antropologia", "Les eines conceptuals i teòriques de l'antropologia", "L'evolució i l'estructura de les societats humanes" i "Les polítiques d'identitat cultural: nacionalisme, etnicitat, raça i multiculturalisme".

El **primer mòdul** tracta de les definicions i dels conceptes bàsics, i estableix l'estructura científica en la qual l'antropologia social desenvolupa les seves activitats.

El **segon mòdul** ofereix, d'una banda, un estudi del marc teòric i tipològic de la disciplina i, de l'altra, examina les institucions socioculturals més importants.

El **tercer mòdul** presenta una estructura evolutiva en la qual es comparen els diferents tipus de societats que hi ha hagut fins ara segons el mode de producció i organització social: caçadores recol·lectores, horticultores, pastorals, agràries i industrials.

El **quart mòdul** presenta un tractament més especialitzat i detallat d'un tema d'interès candent en antropologia: la política cultural de la raça, l'etnicitat, el nacionalisme i el multiculturalisme.

Tenint en compte les restriccions en termes d'espai, el tractament de l'assignatura havia de ser extremament selectiu amb els temes tractats. Atès que l'antropologia social és una matèria àmplia, aquesta assignatura no pot ser una introducció convencional a l'antropologia social. Per a complementar aquest text s'inclouen en la bibliografia uns altres manuals que ofereixen un tractament que comprèn bastants aspectes de la matèria. Es recomana que els estudiants en consultin algun.

Inevitablement, moltes àrees d'estudi s'han deixat de banda. L'elecció final reflecteix la nostra visió personal de la disciplina. Hem ofert un panorama a vista d'ocell, una estructura que serveixi per a pensar racionalment sobre la disciplina. A més, hem proporcionat a l'estudiant uns esbossos etnogràfics perquè es pugui fer una idea de la diversitat de societats considerades. Tanmateix, això no és substitutiu de la lectura, si més no, d'una monografia etnogràfica.

Per acabar, es pot realitzar un comentari breu sobre la terminologia. Alguns dels termes que els antropòlegs havien utilitzat abans no s'utilitzen actualment per diferents raons, sobretot perquè connoten un sentiment de superioritat de la cultura occidental. No obstant això, quan es fa referència a la literatura del passat, no sempre és fàcil adaptar la terminologia antiga a les necessitats actuals. Per part nostra, hem utilitzat algunes paraules de manera neutra, especialment el terme *primitiu*, que no utilitzem en sentit pejoratiu, sinó per a indicar un mode de subsistència i d'integració sociocultural que va aparèixer molt aviat en la història de la humanitat, i que es defineix mitjançant una combinació de característiques determinada.

Objectius

Els objectius principals d'aquesta introducció a l'antropologia social són els següents:

- 1.** Adquirir els coneixements bàsics i els instruments teòrics de la disciplina.
- 2.** Subratllar la importància del treball de camp en la disciplina, però també puntualitzar que l'antropologia social utilitza altres tècniques d'investigació.
- 3.** Entendre el concepte de cultura com la capacitat de simbolització que distingeix els humans dels animals.
- 4.** Familiaritzar-se amb les institucions bàsiques que es repeteixen de forma transcultural.
- 5.** Descriure i explicar les etapes principals de l'evolució del gènere humà.
- 6.** Oferir una perspectiva distintiva i comparativa.
- 7.** Explicar els mecanismes de canvi d'un tipus de societat a un altre.

Continguts

Mòdul didàctic 1

El camp i el mètode de l'antropologia

Josep R. Llobera

1. Definicions
2. Les subdisciplines de l'antropologia
3. El concepte de cultura
4. Etnografia
5. La utilització de la història en l'antropologia
6. Sociologia i antropologia social
7. El desenvolupament de l'antropologia

Mòdul didàctic 2

Les eines conceptuais i teòriques de l'antropologia

Josep R. Llobera

1. El llegat humà: una ment adaptada o una ment adaptable?
2. L'estudi de la humanitat: hipòtesis, teories i tipologies
3. Visió de conjunt conceptual i institucional

Mòdul didàctic 3

L'evolució i l'estructura de les societats humanes

Josep R. Llobera

1. Societats caçadores recol·lectores, horticultores i pastorals
2. Societats agràries
3. Societats industrials
4. L'antropologia i el món contemporani

Mòdul didàctic 4

Les polítiques d'identitat cultural

Josep R. Llobera

1. Definicions
2. Nació i nacionalisme
3. Etnicitat
4. Raça
5. Les condicions del multiculturalisme

Bibliografia

Manuals

Ember, M.; Ember, C. (1997). *Cultural Anthropology*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Traducció castellana: *Antropología cultural*. Madrid: Prentice Hall (1997).

Harris, M. (1990). *Cultural Anthropology*. Nova York: McGraw-Hill.

Traducció castellana: *Antropología cultural*. Madrid: Alianza Bolsillo (1996).

Kottak, P. (1994). *Anthropology*. Nova York: McGraw-Hill.

Traducció castellana: *Antropología*. Madrid: McGraw-Hill.

Etnografies

Evans-Pritchard, E. E. (1940). *The Nuer*. Oxford: OUP.

Traducció castellana: *Los nuer*. Barcelona: Anagrama (1992).

Lévi-Strauss, C. (1955). *Tristes Tropiques*. París: Plon.

Traducció catalana: *Tristos tròpics*. Barcelona: Anagrama (1969).

